

Menadžment znanja savremenog društva u svetlu tehnološkog napretka

Branko Đedović

Uvod

Visoko školstvo, kao najviši obrazovni nivo jednog društva, uz najviše obaveze ima i najvišu odgovornost ciljnog delovanja u procesu obrazovanja i edukacije, te predvodi mobilisane resurse jednog društva u najširoj, sistemskoj i zakonskoj aktivnosti izgradnje sposobnosti i usvajanja znanja njenih pripadnika, da odgovore izazovima i potrebama.

Savremeno društvo u svom složenom procesu progresije i promena, iz dana u dan donosi nove oblike manifestacije svojih paradigmi, te na taj način, po principu akcije i reakcije, indukuje novu inventivnu energiju obrazovnog potencijala koji promene usmerava i opredmećuje.

Tehnifikacija društva menja njegove stvaralačke dimenzije i pomera granice dometa, a od visokog obrazovnog sistema traži da ga prati, da u svetlu proizvodnje i usluga njegove pripadnike edukuje i čini ih društveno korisnim i društveno odgovornim.

Može se pouzdano tvrditi da je tehnologija okosnica ekonomskog rasta, ali je mnogo pitanja prirode, oblika i intenziteta zavisnosti ostalo otvoreno i nedovoljno objašnjeno [1].

1. Društveni procesi novog doba

Društvo se organizuje, oblikuje, formira i manifestuje u korespodenciji sa raspoloživim sazajnim i naučnim potencijalom, a prema usvojenim i nasleđenim kulturnim normama.

Njegov put je trasiran aktuelnim dometima društveno angažovanih i društveno odgovornih pojedinaca, formalnih i neformalnih grupa koje mu daju oblik i formu dinamike kretanja. Njegovo kretanje je stabilno i održivo u meri koliko potencijal znanja može da sa njim upravlja i kriterjumski validno ga oceni, komparirajući željeno i ostvareno stanje, na bazi politike i duhovne moći.

Novo doba je multidisciplinarna kategorija koja promene i nove oblike ispoljava u svim segmentima sfere društva. Promene su kompleksne, temeljne, radikalne, dinamične i složene. Njihovo prihvatanje je delom odobravajuće a delom oportunističko. Činjenica je da mlađe generacije, generacije pripadnika sistema visokog obrazovanja, ispoljavaju veći stepen tolerancije i veću adaptibilnost na promene društvenih procesa, dok su starije generacije u odnosu na promene orijentisane kritički i nefleksibilno. Ovu činjenicu visoko obrazovanje mora iskoristiti u sopstvenom interesu i na opštu dobrobit društva.

Procese savremenog društva, koji nastaju u promenama, karakterišu pre svega procesi globalističkog karaktera uslovljeni novim tehnologijama i novim ekonomijama, koji neposredno opredeljuju sve segmente života njihovih pojedinaca. Procesu su duboko intenzivni u sferi kulturoloških dimenzija, zatim socijalnih kretanja, proizvodnje, uslužnih

delatnosti, ljudskih potreba i navika, svi su implicirani tehnološkim kretanjima i iz njih proisteklim društveno korisnim aktivnostima.

Tranzicijska koncepcija društva podrazumeva jačanje tržišta u svim njegovim oblastima i slabljenje državne regulative. Ovaj termin izražava nova obeležja i želje modernog sveta [2. str. 260].

Suštinsko pitanje današnjice, sa aspekta društvenog određenja, postaje tumačenje novog i njegova implementacija u sve oblike ljudskog stvaralaštva. Rezultati društvenog stvaranja sada svakako imaju novu dimenziju, sadržaj i kvalitet. U njima mogu učestvovati, pravilno ih razumeti, prihvatiti i predvoditi samo visokoko obrazovani pojedinci i timovi, ciljno edukovani da svojim znanjem i sposobnostima uspostave nove proizvodne odnose. Njihov je zadatak da u ekonomiji orijentisanoj prema kupcu, obrazuju proizvođača i kupca kako bi proizvode roba i usluga kupac prepoznao kao njemu korisne, te kako bi znao da ih pravilno upotrebi.

Iso tako u sferi proizvodnje roba i usluga proizvođači roba i davaoci usluga se moraju obrazovati da dizajniraju proizvod i uslugu koja je potrebna i korisno prepoznatljiva društvu. Dakle svakoj strani i svima u jednoj društvenoj zajednici je potrebno obrazovanje da bi koristili i uživali autpute novog doba, novih tehnologija i dostignuća novog načina života i rada. Potpun odgovor svim stranama društvenog ešelona može dati samo visoko obrazovanje, vođeno kompetentnim, inventivnim, kreativnim i nadasve visoko obrazovanim nastavnicima, koji procese i pojave prepoznaju, pravilno tumače i lako primenjuju, sve u interesu i društvenoj koristi.

Društvenim procesima novog doba treba da odgovori sistem visokog obrazovanja koncipiran po Bolonjskoj deklaraciji, sistem bazično zasnovan na dva glavna kruga školovanja: studentskom i diplomskom, što bi proizvodilo strukovno i akademski osposobljene ljudske resurse primereno potrebama savremenog poslovnog sveta [3. str. 3].

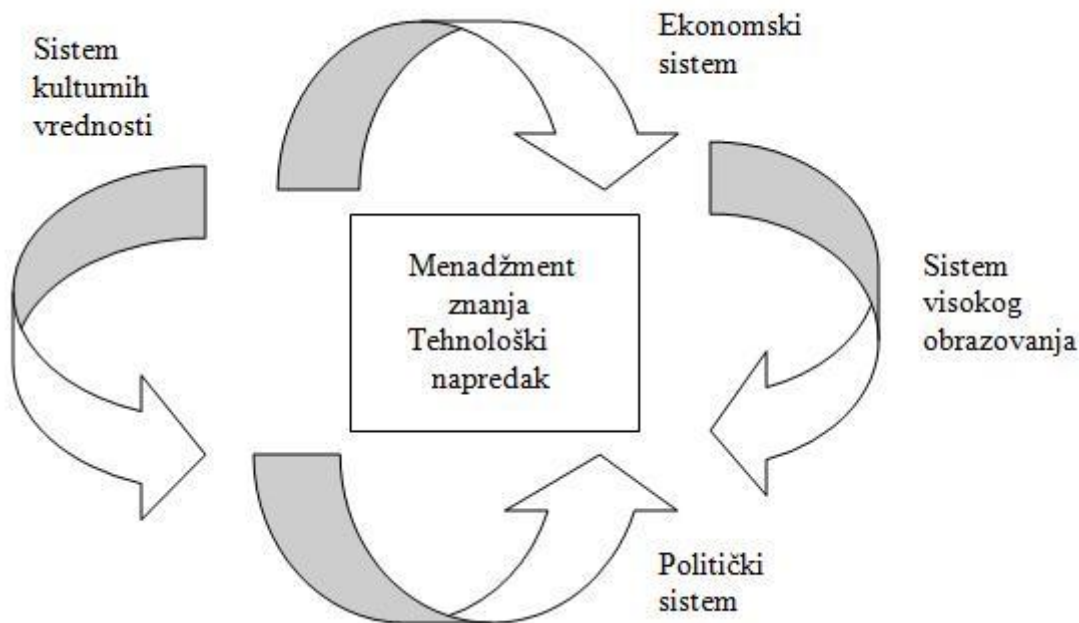
2. Menadžment znanja u lavirintu tehnološkog napretka

Ključna komponenta stanja i mogućnosti društva, u odnosu na njegovo kretanje i stvaranje je obrazovni sistem. Svi nivoi ovog društveno potpornog atributa su opterećeni korespondiranim teretom odgovornosti za svoj deo obrazovnog prostora. Svakako najveće domete uticaja obrazovanja društva ima visoko obrazovanje. Njegova moć direktno i indirektno dolazi do svakog pojedinca, i u manjoj ili većoj meri dodeljuje mu alat za stvaranje novih koristi društveno opravdanih vrednosti. Visoko obrazovani pojedinci i grupe osposobljeni su da usmeravaju reforme društva, određuju prioritete tendencije, upravljaju i vrednuju njegove obrazovne aktivnosti.

Digitalizacija i virtuelizacija naše stvarnosti proizvele su sasvim novi način funkcionisanja društvenih zajednica i stvorile sasvim novi sistem vrednosti, bez čijeg saznanja pojedinci kao članovi tih zajednica nisu u stanju da ostvare sebe [4. str. 328.].

Uzročno posledični odnos menadžmenta znanja, novih tehnologija i društvenih kategorija u kojima učestvuju, konceptualno se može prikazati šemom na slici 1. Sistem kulturnih vrednosti jednog društva, njegov ekonomski potencijal, obrazovno-naučni potencijal i političke tendencije trasiraju obim i intenzitet tehnološke modernizacije, a sa njom i društvenih promena, u kontekstu sposobnosti društva da stvara nove društveno korisne vrednosti i verifikuje ih u praksi.

Slika 1.: Šematski prikaz odnosa menadžmenta znanja, novih tehnologija i društvenih kategorija u kojima učestvuju

3. Tehnološki napredak i društveno stvaranje

Polazeći od činjenice da tehnološki napredak, pravilno vođen i usmeravan, ima primarni značaj za postizanje ciljeva jednog društva, neophodno je tragati za odgovorom na pitanje kako društvo može motivisati pojedince i grupe da visokim obrazovanjem i stvaranjem doprinesu tehnološkom napretku posebno i društvenom usponu uopšte. Tehnološki napredak omogućuje a obrazovanje objašnjava kako u poslovnom svetu izgraditi i održati kompetentnost preduzetništva u interesu stvaranja i koristi pojedinca.

Ključni kriterijum uspešnosti inovacija u poslovnom sistemu jeste uticaj i izgradnja kompetentnosti, sposobnosti i izvrsnosti, koje obezbeđuju konkurentsku prednost i tržišnu nadmoć.

Ključne kompetentnosti predstavljaju kombinaciju kapaciteta izgrađenih na osnovama tržišnih, društvenih, ekoloških i drugih zahteva [3, str. 227].

Preduzetništvo se po svom karakteru i osnovnoj prirodi utemeljuje na inovacijama. Inovativnost u razmišljanju i postupcima stvara novi proizvod, novu uslugu, novu tehnologiju i novu društvenu korist. Nemoguće je govoriti o društvenom stvaranju a da se u lancu vrednosti ne nalazi inventivnost i preduzetništvo.

Izmenjena uloga tehnologija u savremeno doba u mnogome je doprinela novom shvatanju uloge i značaja istraživanja, stvaralaštva i razvoja u kreiranju politike i strategije razvoja društva [8 , str. 118].

Raspravljajući o ne tako jednostavnom pitanju odnosa visokog obrazovanja, novih tehnologija i u tom kontekstu stvaralačke sposobnosti društva, neophodno je sagledati prioritete potreba i u odnosu na njih zahteve i očekivanja članova društva.

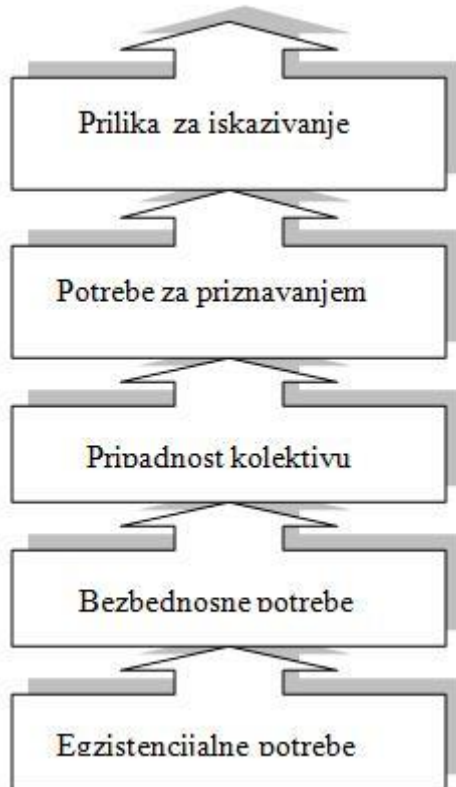
Vrednosnu lestvicu, pod nazivom „hijerarhija potreba“, koja se odnosi na motivisanost ljudi dao je Abraham Maslov (Abraham Maslow), šematski prikaz redosleda potreba dat je na slici 2.

Smisao i suština definisanja hijerarhije potreba je da pripadnik društva, a i društvene grupe, u procesu vrednovanja i motivisanja ljudstva, treba da razmišljaju o višem nivou, kada zadovolje niži nivo lestvice potreba.

Na taj način društveni kriterijumi vrednovanja znanja i stvaralaštva moraju biti, prepoznatljivi populaciji potencijalnih pripadnika visokog obrazovanja, sa potpunom društvenom podrškom da svaki pojedinac u stvaralačkom usponu može zadovoljiti sopstvenu lestvicu potreba, penjući se do vrha.

Inovacioni faktori promena se moraju svestrano uzročno-polsedično sagledati tokom procesa visokog obrazovanja, naučno determinisati i izučiti u odnosu na okruženje i iskoristiti za delovanje preduzetništva na društveno okruženje. Korisnik sistema visokog obrazovanja treba shvatiti da kreativna komparativna prednost leži u tehnološkom znanju i umeću i naučiti da je u preduzetništvu primenjuje.

Slika 2.: Vrednosna lestvica potreba pripadnika društva

4. Visoko školstvo i vizija društva

Sistem obrazovanja, u širem smislu, uslovljen je i delom determinisan političkim, ekonomskim i kulturnim aspiracijama zemalja, koje ga na svom nivou planiraju i razvijaju. Savremeni pogledi u svetu na obrazovanje su dvokriterijumski: 1. prema sveobuhvatnom značenju permanentnog obrazovanja, 2. prema pragmatičnim potrebama svakodnevnog života i rada [7. str. 97.]

Promene savremenih društvenih tokova može razumeti, tumačiti i u svrhu sopstvene koristi primeniti samo društvo obrazovanih i stvaralački orijentisanih pojedinaca sa jasnom vizijom svrhe, smisla i dometa promena i njihove refleksije na sve društvene tokove. Za ovaj zadatak društvo pripremaju i osposobljavaju institucije visokog obrazovanja. U ovoj nadasve važnoj misiji sistem visokog obrazovanja, posebno u polju društvenih i ekonomskih nauka, mora društvu pružiti odgovarajući stepen saznanosti, stručnosti i naučnosti procesa i pojava, kako bi društvo, raspoložuci metodama naučnog predviđanja, pravilno orijentisalo smer svog stvaralaštva. Tako osmišljena vizija budućnosti društva sasvim sigurno će biti optimalan izbor društva u scenariju više mogućih alternativa kretanja, što će dovesti do društveno korisnog stvaralaštva i socijalno izgrađenog društvenog ambijenta. Za to je visokom školstvu potrebna i neophodna podrška društva, a društvu korisno izgrađene stručne i naučne visoko obrazovne institucije, koje će, u dobu znanja koje dolazi, tumačiti njegove pojavne oblike i osmišljavati nove forme društveno korisne aplikacije. Ovo je ujedno program i strategijski zadatak, smisao i suština nastanka i opstanka visoko školskih institucija.

U kontekstu celovitih i brzih društvenih promena visoko školstvo u pripremi studenata za aktivno i kreativno učešće u budućim društvenim aktivnostima dobija nove zadatke:

- 1. jačati sposobnost brže selekcije i bržeg usvajanja potrebnih novih informacija,
- 2. kreativno povezivati nova saznanja i u toj korelaciji generisati nove vrednosti koje će predstavljati faktore uspeha pojedinca i društva,
- 3. brže i potpunije prepoznavati potrebe i koristi pojedinca, korisnika i društva i u susret novim potrebama formirati nove oblike usluga i preduzetničkih aktivnosti u celini,
- 4. naučiti da se svi preduzetnički procesi rade stvaralački, brže, bolje i kvalitetnije,
- 5. izgraditi sposobnosti sudenata da u pokretanju i vođenju preduzetničkih i poslovnih aktivnosti celovito prepoznaju faktore konkurentske prednosti svog poslovnog poduhvata u unutrašnjem i spoljašnjem okruženju firme,
- 6. izgraditi jaku psiho-fizički socijalno odgovornu ličnost studenata sposobnu da prihvati i unapređuje sistem vrednosti društva, te da na bazi merljivih rezultata ocenjuje faktore uspeha poslovanja i društveno odgovornog ponašanja,
- 7. osposobiti studente da u svom okruženju u preduzeću i u društvu šire vrednosti znanja i ukazuju i potvrđuju njegovu potrebu i korist za pojedinca i društvo,
- 8. edukovati studente da stvaralački prilaze svakom poslu, te na bazi stečenog znanja kontinuirano unapređuju operacije i procese u kojima u preduzetništvu učestvuju,
- 9. formirati takav odnos studenata da društvenu korist stavljaju ispred ličnih interesa te da svoj uspeh vide i mere u uspehu doprinosa društvu i zajednici,
- 10. bitno povećati broj visoko obrazovanih pripadnika društva kako bi društvo lakše i kreativnije prihvatilo promene i imalo stvaralački i pozitivan trend razvoja.
- 11. edukovati studente da podrže i šire ekološku kulturu kao element pojma održivog razvoja društva,
- 12. inovativnim odnosom u nastavi pomoći studentima da postižu bolje rezultate.

Navedene zadatke visoko obrazovanje može realizovati i uspeh postići samo kroz nove metodološke oblike nastave:

- 1. kreativnim, inovativnim, ciljno usmerenim i od studenata prihvaćenim predavanjem nastavnika,
- 2. mogućnošću izbora vrste i sadržaja znanja tokom studiranja, od strane studenata, prema ličnim sklonostima i sposobnostima,
- 3. adekvatnim izborom studija slučajeva kojima nastavnik podržava teorijska objašnjenja tokom savladavanja nastavnih sadržaja,
- 4. inovativno usmerenom proverom znanja studenata kojom preferirati lične sponosti i interes studenata i visokim vrednovanjem kreativnih odgovora,
- 5. prepoznavanjem i izbegavanjem reproduktivnog učenje,
- 6. kroz samostalne oblike rada, seminare, studente učiniti odgovornim da istražuju, zaključuju, naučno predviđaju i vrednuju društvene procese i pojave i u njima naučne zakonitosti,
- 7. sve oblike ličnog rada studenata pokriti mentorstvom nastavnika i proverom rezultata sa težištem na kreativnom radu, odnosu prema usvajanju novih znanja,
- 8. radom u malim grupama na bazi radionica u kojima uspostaviti atmosferu timskog rada, sa nastavnikom kao članom tima i koordinatorom, a studentom kao liderom, a ne formalnim autoritetom,
- 9. problemski organizovanim nastavnim časom u kome se podstiče istraživački odnos studenta i od njega očekuje doprinos istraživanju problema,
- 10. tesnom vezom nastavnih sadržaja i za studenta prepoznatljive stvarnosti u kojoj će on prepoznati način oslikavanja izučavane naučne pojave u društvu.
- 11. primenom svih oblika modeliranja sadržaja (računarsko, matematičko) koji se izučavaju i na bazi modela sticanje veština odlučivanja i predviđanja budućih kretanja naučnih pojava,
- 12. izučavanjem ličnog i interkulturalnog menadžmenta kao podrške izgradnji svestrane ličnosti studenata.

5. Zaključak

Visoko školstvo, uz najviše obaveze ima i najvišu odgovornost ciljnog delovanja u procesu obrazovanja i edukacije društva kome pripada. Tehnifikacija društva menja njegove stvaralačke dimenzije pomera granice dometa, a od visokog obrazovnog sistema traži da ga razume, prati i društveno korisno primenjuje. Novo doba je multidisciplinarna kategorija koja promene i nove oblike ispoljava u svim segmentima sfere društva. Raspravljajući o ne tako jednostavnom pitanju odnosa visokog obrazovanja, novih tehnologija i u tom kontekstu stvaralačke sposobnosti društva, neophodno je sagledati prioritete potreba i u odnosu na njih zahteve i očekivanja članova društva. Visokom školstvu je potrebna i neophodna podrška društva, a društvu korisno izgrađene stručne i naučne visoko obrazovne institucije, koje će, u dobu znanja koje dolazi, tumačiti i korisno primenjivati njegove pojavne oblike.

Reference

- Antonelli, G., De Liso, N., 1997. Economics of Structural and Technological Change, Routledge, London.
- Avramović, Z., 2009. Kulturna politika države u društvenim tranzicijama; Komunikacija, mediji i kultura, Godišnjak Megatrend Univerziteta, str. 257-266, Beograd.

- Bolonjska deklaracija, Evropska zona visokog obrazovanja, zajedničko obaveštenje evropskih ministara obrazovanja u Bolonji 19. juna 1999.
- Prahalad, C., K., Hamel, G., 1996. The Core Competence of the Corporation u Managing the Multibusiness company, Routledge, London, str 218-239.
- Prlja, D., 2009. Kultura informacionog društva – kiber kultura, Komunikacija, mediji i kultura, Godišnjak Megatrend Univerziteta, str. 327-334, Beograd.
- Đedović, B., Nadoveza, B., 2008. Kvantitativne metode u menadžmentu, Fakultet za menadžment malih i srednjih preduzeća, Beograd.
- Đedović, B., 2010. Informacione tehnologije u obrazovanju u svetlu bolonjskog procesa, simpozijum, Vaspitač u 21. veku, str. 96-102, Aleksinac.
- Levi – Jakšić, M., Komazec, G., 2003 Menadžment operacija, Megatrend univerzitet, Beograd.
- Stevenson, W., 2005. Operations Management, McGraw-Hill, New York.

O avtorju

Dr. Branko Đedović je izredni profesor na Fakulteti za management malih in srednje velikih podjetij v Beogradu. Področje njegovega raziskovanja in delovanja so kvantitativne metode, projektni menadžment, organizacija znanja. Je avtor številnih znanstvenih del. E-naslov: brankodjedovic@yahoo.com